

Архивски број: 08-36571
29-06-2022 година

Постапувајќи по претставка бр.0801-99/1 од 25.05.2021 година поднесена од [REDACTED], против Општина Прилеп – градоначалник [REDACTED] и ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп, за извршена дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, етничка припадност, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до добра и услуги, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 21, став 1, точка 14 од Законот за спречување и заштита од дискриминација (Службен весник на Република Северна Македонија бр. 258/2020 од 30.10.2020), на 03.06.2022 го донесе следново

МИСЛЕЊЕ

СЕ УТВРДУВА ДИРЕКТНА ДИСКРИМИНАЦИЈА врз основа на раса, боја на кожа, етничка припадност, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до добра и услуги сторена од страна на Општина Прилеп – градоначалник [REDACTED] и ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп кон припадниците на ромската заедница кои живеат во населбите [REDACTED] во Општина Прилеп.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација поднесена е претставка со архивски број 0801-99/1 од 25.05.2021 година, од страна на [REDACTED] за сторена дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, етничка припадност, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до добра и услуги во комуналната инфраструктура врз група на жители – Роми од населбите [REDACTED] во Прилеп, од страна на Општина Прилеп – градоначалник [REDACTED] ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп.

Во претставката подносителот наведува дека во месец јули 2020 година, била доставена петиција за обезбедување на соодветно водоснабдување и приклучок до канализациона мрежа на населбите [REDACTED] во Прилеп. Подносителот тврди дека поради дискриминација, единствено овие две населби не се вклучени во Деталниот урбанистички план на општината, што резултира со нивно дискриминирање и неисполнување на обврските на Општина Прилеп согласно член 5, став 1, точка 12 од Законот за води (Службен весник на Република Северна Македонија бр.87/2008 од 15.07.2008). Ваквиот начин на живот ги принудува жителите самостојно да се снаоѓаат да обезбедат вода за пиење и да бидат под висок ризик од ширење на заразни болести поради нехигиена.

Исто така, подносителот на претставката наведува дека поради фактот што овие две населби не се дел од Деталниот урбанистички план на Општина Прилеп, жителите не можат да извршат легализација на нивните објекти, за кои имаат обезбедено соодветни елаборати.

Имајќи ги предвид наводите од претставката, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација констатира дека ваквите тврдења се веројатни и согласно член 24, став 7, во врска со член 26 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, на ден 14.06.2021 година испрати Известување бр. 0801-99/2 и Известување бр.0801-99/3 за произнесување кон наводите од претставката до Општина Прилеп – градоначалник [REDACTED] и ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп како потенцијални дискриминатори.

На ден 29.06.2021 година, во архивата на Комисија за спречување и заштита од дискриминација пристигна одговор кон наводите од претставката, заведен под архивски број 0801-99/4 од ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп. Во одговорот се тврди дека јавното комунално претпријатие напорно работи да го реши проблемот на жителите на горенаведените населби. Тие посочуваат дека нивните активности ќе започнат во моментот кога ќе биде усвоен Деталниот урбанистички план од страна на Општина Прилеп. На крај, од претпријатието наведуваат дека сите граѓани кои поседуваат легално изградени објекти и поднеле соодветно барање за приклучување кон системот за водоснабдување, дека истите биле соодветно приклучени.

На ден 09.07.2021 година, во архивата на Комисија за спречување и заштита од дискриминација пристигна одговор кон наводите од претставката, заведен под архивски број 0801-99/5 од Општина Прилеп. Во одговорот се тврди дека Општина Прилеп не се согласува со наводите во претставката дека населението се соочува со дискриминација и дека е заложба на општината да нема дискриминација.

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација ги анализираше наводите во претставката, доставените одговори од страна на ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп и Општина Прилеп и направи аналитички осврт на домашната и меѓународната пракса поврзана со предметниот проблем.

Во член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација стои:

„Се забранува секоја дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или било која друга основа“.

Исто така, во член 6 од ЗСЗД стои:

„Дискриминација е секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други. Ова ги опфаќа сите форми на дискриминација вклучително и оневозможување на соодветно приспособување и оневозможување на пристапност и достапност на инфраструктурата, добрата и услугите“.

Правото на пристап до вода е основно човеково право и е основа за човечкото достоинство. Уставот на Република Северна Македонија (Службен весник на Република Северна Македонија бр.52/1991 од 22.11.1991 година, 1/1992, 31/1998, 91/2001, 84/2003, 107/2005, 3/2009, 13/2009, 49/2011 и 6/2019 од 12.01.2019) во член 8, став 1 како темелни вредности ги предвидува основните слободи и права на човекот и граѓанинот, признати со меѓународното право и утврдени со Уставот. Со резолуцијата на Генералното собрание на Обединетите нации A/Res/64/292 од 28 јули 2010 година, пристапот до безбедна вода за пиење и одведувањето на отпадни води, е признат како самостојно човеково право.

Во Општ коментар бр. 15 (2002) - Право на вода (член 11 и член 12 од Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права)¹ издаден од Економско-социјалниот совет на Обединетите нации, се наведува дека објектите и услугите за вода мора да бидат достапни за сите, вклучително и најранливите или најмаргинализираните делови од населението, законски и фактички, без дискриминација по која било од забранетите основи. Дополнително треба се обезбеди правото на пристап до вода и водни објекти и услуги на недискриминаторска основа, особено за обесправените или маргинализираните групи а државите членки треба да ја почитуваат, заштитат, олеснуваат и промовираат работата на застапниците за човекови права и другите членови на граѓанското општество со цел да им помогнат на ранливите или маргинализираните групи во остварувањето на нивното право на вода.

Во поглед на домашната судска пракса, Апелациониот суд во Битола во предметот ГЖ-1671/19 утврди дискриминација сторена од страна на Општина Прилеп и ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп во областа на пристап до вода и канализација за граѓани Роми. Имено, согласно пресудата, Обврска на општината, согласно Законот за локалната самоуправа (Службен весник на Република Северна Македонија бр.) – член 22, точка 4, е:

„вршење на работите во делот на комуналните дејности, односно снабдувањето со вода за пиење, испорака на технолошката вода и одведувањето и прочистувањето на

¹ <https://www.undocs.org/e/c.12/2002/11>

отпадните води, па во таа смисла општината мора да презема мерки во поглед на снабдувањето со водата за пиење“.

Јавното комунално претпријатие преку системот за водоснабдување е должно да обезбедува трајно и непрекинато обезбедување со трајна и чиста вода за пиење и тоа е дејност од јавен интерес, а предвидено во член 3 од Законот за снабдување со вода за пиење и одведување на урбани отпадни води (Службен весник на Република Северна Македонија бр.68/2004 од 05.10.2004, 28/2006, 16/2007, 103/2008, 17/2011, 18/2011, 54/2011, 163/2013, 10/2015, 147/2015, 7/2016, 31/2016, 95/2019 и 21/2021 од 27.01.2021).

Во поглед на пресудите на Европскиот суд за човекови права, на 10 март 2020 година, судот во Стразбур ја донесе својата пресуда во *Hudorovic et al.* против Словенија (прил. бр. 24816/14 и 25140/14). Случајот се однесува на две поплаки од ромски семејства кои со децении живеат во **неформални населби без пристап до вода, канализација, канализација и струја**. Иако судот не утврдува дискриминација, сепак во предвид го зема фактот што иако населението живеело во нелегални населби, **општината со помош на државата креирале привремено решение во насока на обезбедување на резервоар за вода кој населението го користело за секојдневни потреби**. Во таа насока, Судот тврди дека Член 8 на Европската конвенција за човекови права наметнува обврски на државите да обезбедат пристап до чиста вода.

Постојаниот и долготрајниот недостаток на пристап до безбедна вода за пиење, по својата природа, може да има негативни последици по здравјето и човечкото достоинство ефективно, притоа, негативно да влијае на приватниот живот и уживањето во домот во смисла на Член 8 од Европската конвенција за човекови права.

Неповолната положба на Ромите која е последица на системска дискриминација уште од минатото, ја прави оваа заедница социјално маргинализирана во споредба со станатите. Следствено, немањето на соодветен пристап до чиста вода е **поголема неповолност** во однос на исполнување на законската рамка во поглед на исполнување на услови за легализација на нивните домови и приклучок до јавните мрежи за водоснабдување. Имајќи го во предвид фактот што пристапот до вода директно влијае на секојдневните обврски во смисла на одење на работа, на училиште, одржување на хигиена, намалување на ризик од болести и слично, државниот апарат мора да најде начин да обезбеди чиста вода на хуманитарна основа. Откако основните потреби ќе бидат исполнети, тогаш секој човек може да се стреми кон инклузија во општеството а со тоа исполнување на граѓанските обврски, во овој случај, исполнување на законските критериуми и процедури за легализација на живеалиште и легален приклучок до вода. Следствено, анулирајќи ја негативната состојба, ќе се намалат и случаите на дискриминација кон ромската етничка заедница особено во областите на образование, пристап до јавни добра и услуги и вработување, случаи во кои претходно Комисијата има утврдено дискриминација од различни актери во општеството. Во насока на изнаоѓање на решение на предметниот проблем, може да се земе примерот

за Словенија каде што во ромски населби, државата има обезбедено резервоари за вода како привремено решение за што не се потребни големи финансиски ресурси. Ваквото решение може да обезбеди минимум достоинство и задоволување на најосновни потреби на секој човек, пред изнаоѓање на долготрајно решение и соодветна дислокација од области кои не се предвидени за домување.

И покрај фактот што се работи за населба во која објектите се нелегализирани, поради невклучување на населбата во Деталниот урбанистички план, нереагирањето на Општина Прилеп и ЈКП „Водовод и канализација“ - Прилеп во насока на задоволување на овие основни потреби во населбите [REDACTED], всушност претставува незадоволување на минималните правни стандарди за обезбедување пристап до вода и систем за одведување на отпадни води. Од тој аспект, загрижувачки се ставовите на Јавното комунално претпријатие „Водовод и канализација“ – Прилеп и Општина Прилеп, особено ако се земе предвид долгогодишното непостапување и ненаоѓање на решение за тешката положба во која се наоѓаат жителите на овие две населби.

Како дополнителна отежнувачка околност во изминатиот период, светската пандемија предизвикана од КОВИД-19 дополнително ја отежнува положбата на сите семејства кои немаат пристап до чиста вода и секоја ваква околност го зголемува ризикот на зголемување на смртноста кај ромското население кое има пократок животен век од останатото население.²

Врз основа на горенаведеното, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација врз основа на член 5 и член 8, став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, утврдува директна дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, етничка припадност, социјално потекло и имотен статус во областа на пристап до добра и услуги сторена од страна на Општина Прилеп – градоначалник [REDACTED] и ЈКП „Водовод и канализација“ – Прилеп, врз припадниците на ромската заедница, кои живеат во населбите [REDACTED] во Општина Прилеп.

Согласно член 27, став 2 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, во случај на утврдена дискриминација предвидена е обврска на Комисијата да препорача отстранување на повреда на правото на еднаквост, односно начин на отстранување на дискриминацијата. Став 3 од членот 27 предвидува должност на субјектот кој сторил дискриминација да постапи по препораката и да ја отстрани повредата на правото на еднаквост. Следствено на ова, Комисијата ја носи следната

² https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2018/11/MRG_Brief_Mac_MAC_Nov18.pdf

ПРЕПОРАКА

Комисијата за спречување и заштита од дискриминација препорачува на Општина Прилеп – и ЈКП „Водовод и канализација“ – Прилеп, да обезбедат пристап до чиста вода во населбите [REDACTED] во Прилеп. Доколку постојат законски пречки во однос на легализација на населбата, да се обезбеди привремено решение кое ќе овозможи пристап до вода на сите ромски семејства кои живеат во оваа населба. Препораката е во насока на отстранување на дискриминацијата и спречување на можна идна дискриминација што недостигот на вода може да го предизвика во областите на образование, здравје, вработување и пристап до јавни добра и услуги. Препораката треба да биде извршена најдоцна во рок од 6 месеци од денот на приемот на ова мислење и за исполнувањето треба да биде известена Комисијата за спречување и заштита од дискриминација.

Комисијата го следи и извршувањето на мислењата и препораките за конкретните случаи на дискриминација сè до нивното исполнување. Доколку субјектите кон кои е упатена препораката не постапат по препораката, Комисијата согласно член 27, став 4 од Законот за спречување и заштита од дискриминација има законска надлежност да поднесе барање за покренување на прекршочна постапка пред надлежниот суд за прекршоци.

Скопје
03.06.2022

Член на Комисија за спречување и заштита
од дискриминација
Исмаил Камбери

Доставено до:

- Општина Прилеп, ул. „Прилепски бранители“ бр. 1, 7500 Прилеп
- ЈКП „Водовод и канализација“ – Прилеп, ул. „Александар Македонски“ бр. 559, 7500 Прилеп
- [REDACTED]